

nanje odkupuje grehe in zablode. Zato je treba spoznavati, predvsem odkrivati, gledati, členiti z mislijo, preorati.«

Lokar se tedaj v svojih novelah, ki so na videz skromne, giblje v globokih prepadih razmišljanja in spoznanja. Naša eksistenca mu je kompleksen, prvobiten pojav, ki je brezbrežen, nima ne začetka ne konca, mu je božanstvo v malem, mu je luč v vesoljski temi, in vsa ta spoznanja pomagajo pisatelju obstajati ter mu dajejo moč za naprej. So navsezadnje njegova vera, njegova življenska trdnost, skorajda religija in o njih ne more biti več nobenega dvoma.

Lokarjeve novele so izpoved zrelega človeka, ki več razmišlja, kot opazuje, ki več čustvuje, kot doživlja. Odsotnost sintetične fabule sicer povzroča manjšo komunikativnost novel, na drugi strani pa pisatelju omogoča poglobljanje v tisto, kar ga resnično zanima in prevzema. V redkokaterem dosežanem delu je Lokar tako nepripovedniški, redkokje pa tudi zahaja v tako široka in tako globinska vprašanja našega življenja kot ravno v zbirki Božična gos.

Jože Šifrer

ANTON INGOLIČ, PRETRGANA NAVEZA

Anton Ingolič se je v romanu *Pretrgana naveza* lotil nekoliko težke teme. Težke zato, ker alpinizem ni pisateljev osebni problem, ker v roman ni mogel vpisati svojega osebnega karakterja, ampak se je vsemu moral šele priučiti, čeprav je spet res, da mu planine kot naravni pojav niso tuje in da si je še posebej za ta roman skušal nabrati doživetij v alpinistični družini, tako rekoč na kraju samem. Toda vsak resničen umetnik ima svoj svet, ki je pro-

dukt njegovega osebnostnega doživljanja, in težko je potem pisatelju iz tega svojega sveta prehajati na nova področja, ki so v razmerju do njegovega sveta pravzaprav področja nedoživljene stvarnosti in iluzije.

A Ingolič je resen in izkušen pisatelj, zato se je, kot beremo v spremni besedi Marjana Keršiča-Belača, večkrat v družbi alpinistov in gorskih reševalcev odpravil v skale in celo plezal v navezi. Tako si je za svoj roman očitno pridobil dovolj tehničnega alpinističnega znanja, seznanil se je z alpinističnim izrazjem in imel priliko, da spozna nagibe za na videz nesmiselna tveganja v stenah, vendar je vprašanje, če je vse to za dober alpinistični roman res zadostovalo, zakaj jedro romana ni samo v plezanju samem, pač pa v tistem najglobljem, subtilnem doživljanju gora in nevarnosti v njih, ki verjetno ostaja skrito še tako skrbnemu preučevalcu tega pojava.

Roman v retrospektivi prikazuje skupino mladih planincev, ki so se nekoč za prvomajske praznike odpravili v Goljakovo steno. Vendar ta skupina ni kompaktna, harmonična človeška skupina, ampak obstajajo med njimi nerazčiščena nasprotja. Vsi, ali vsaj glavni protagonisti te planinske drame nesejo s seboj v gore hude osebne travme. V steni preseneti plezalce slabo vreme, nekaterih se hitro loti malo dušje, dva takoj zletita čez skale in se ubijeta, Andrej in Petra pa še dve noči vztrajata na svojih položajih, dokler ne pridejo reševalci in ju spravijo v dolino, a za Andreja je že prepozno. Menda, tako vsaj beremo v Keršičevi spremni besedi, je imel pisatelj pred očmi neko resnično planinsko tragedijo, ki se je bila pred leti dogodila v Julijskih Alpah. Vendar kakršnakoli podobnost z resničnim dogodkom za roman seveda ni važna, temveč pomembna samo umetniška realizacija pisateljevega materiala.

* Anton Ingolič, *Pretrgana naveza*, izdala Mladinska knjiga, Levstikov hram, lektoriral Jože Šmit, grafično oblikoval in opremil Dušan Osredkar.

V Pretrgani navezi gre za dva problema, ki se med seboj prepletata in drug drugega deloma tudi pogojujeta. Prvič gre za doživljanje gora, za tiste občutke negotovosti, tveganja in nevarnosti, kakršni so v dolini klinično nemožni, pa še za strahotno navzočnost smrti, ki v stenah stoji tako blizu in ki lahko tako nenadoma udari med plezalce. Ingoliču je ta problem zelo važen in mu je naklonil velik del svoje pisateljske sile. Četudi, kot je bilo že prej povedano, alpinizem ne sodi v krog njegovega doživljajskega sveta, pa je pojemanje življenja v steni vendarle prikazano s tolikšno intuicijo, da je Andrejeva smrt na koncu naravna posledica naravnih sil, ki po svoje razsojajo o človekovi usodi. Nekoliko bolj herojsko je potem Petrino vedenje v steni, toda moč ji daje ljubezen do Andreja, tako je ta moč posledica notranjih odnosov v skupini in to je drugi problem, ki ga Ingolič v tem romanu razrešuje.

Skupina, ki jo pisatelj pošilja v gore, da bi tam doživela svojo tragedijo, je razkrojena do takšne stopnje, ko že komaj govorimo o naravno skaljenih medsebojnih odnosih. Boris, bivši aktivist in človek s čudnimi diktatorskimi manirami, se vede skrajno netovariško in človek bi se z njim nerad družil v alpinistični navezi. Andrej je med vojno doživel klanje — in celo sam je moral klati —, zato je zdaj cinik in zagrenjenec in ne priznava več nobenih vrednot. Petra, dosedanja Borisova ljubica, niha med obema fantoma in se v noči pred vzponom v Goljakovo steno preda obema. Seveda ne gre za to, da bi pri tem nekoliko nenavadnem ljubezenskem trikotniku ugotavljali kakšno psihološko možnost ali resničnost, saj umetnik pri oblikovanju karakterjev ne more biti utesenjen z različnimi psihološkimi kategorijami, važnejše je tu razmerje med odnosi znotraj trikotnika in med tragedijo v steni. To razmerje v romanu ni do konca izdelano, pisa-

telj se omejuje samo na to, da v steni izčisti in pripelje do konca erotično so-glasje med Petro in Andrejem, ki pa je bilo jasno pravzaprav tudi že prej, pred nevarnim početjem. Odnosi v skupini so tedaj dovolj po svoje začrtani, prikazani so brez klišejske dolgočasnosti, na drugi strani pa puščajo vtis, da so bolj umetno skonstruirani kot resnično doživljeni. Vsekakor je vse, kar se dogaja okrog Petre, Borisa in Andreja, boljši del in hkrati jedro romana in je po svoji učinkovitosti kar daleč nad tisto konvencionalno ljubezensko srečo, ki jo doživljata Vida in Marko v koči na Tihi livadi ali ki dvajset let po teh dogodkih združuje Petrino hčer Bredo in pripovedovalca Gregorja.

Velik, toda dosti manj važen del Ingoličevega romana pomenijo dogodki v zaledju, ki so sicer le posredno zvezani z usodnim dogajanjem v stenah, vendar pa romanu dajejo časovno in družbeno podstavo. V Ljubljani v tem času doživljajo svoje osebne težave starši naših planinskih junakov, toda pisatelj čez vse to prehaja nekako mimogrede, s krajšimi epizodami, podoba je, ko da bi si bil v zaledju zastavil nekoliko preveč snovi, h kateri se ni mogel vračati za toliko časa, da bi jo bil mogel do konca obdelati. Tako je tudi duh časa — to so prva leta po končani vojni — ne nakazan, a vendar toliko, da pisatelj izraža nekatere kritične poglede na tisto dogajanje, in tudi toliko, da skoraj neopazno utemeljuje smisel alpinistične samopozabe v tistih in v vseh drugih časih. V Ljubljani namreč prirejajo prvomajsko parado, ki pa je vsa nepristna. Nepristno je vzklikanje parol, nepristno je plapolanje zastav. Zato alpinisti zbežijo iz te nepristnosti v gorski svet, kjer je vse pristno in kjer bi bilo možno naplavine naše civilizirane zlaganosti odpraviti ali vsaj za krajši čas utišati. Ta dvojnost našega sveta, nepristnega in pristnega, bi lahko pomenil v romanu tretji bivanjski element ali tretji problem, vendar je tako

rahlo nakazan, da pomeni le manj pomembno ozadje osrednjima pisateljevima problemoma.

Na splošno je treba Ingoliču priznati, da je z romanom *Pretrgana* naveza spet segel na novo področje in tako spet dodal nov motiv svoji široki pisateljski panorami, in dalje, da je kot nealpinist razmeroma uspešno rešil svojo nalogo, uspešno že s tem, ker je divji naravi kot še vedno pričujoči kategoriji našega življenja znal prisoditi določen pomen, to je pomen razreševanja in očiščevanja. Najbrž bo precej resnice o tem pomenu v besedah, ki jih je Keršič zapisal v spremni besedi in stojijo tudi na ovitku knjige: »V gorskem svetu se razpletajo usode močnih, možatih silakov in nebogljenih rev, trdih značajev in razdvojenih osebnosti, ki prepozno spoznajo svojo nemoč in ki ob neusmiljenem divjanju naravnih sil doživijo svoje očiščenje v prav baladni tragiki svojega nehanja.«

Knjiga je opremljena s fotografskimi posnetki iz gorskega sveta, ki so jih prispevali Jaka Čop, Vanč Potrč, Stane Kvaternik, Marija Rojnik, Vida Strašek, Marjan Keršič-Belač, Janez Korošin in Vlastja Simončič. Tako je knjiga tudi s te strani bogata novost v naši gorski umetnosti.

Jože Šifrer

LJUDSKE PESMI IZ TRŽAŠKE OKOLICE

Pavleta Merkušja pozna slovenska javnost kot enega vidnejših skladateljev moderne smeri. Večina ne ve, da je po študiju tudi slavist in le nekaterim je znana njegova etnografska dejavnost, ki je v zvezi s poklicnim delom na slovenskem oddelku tržaškega radia. Sam vedno poudarja, da mu je narodopisje samo konjiček in se ne more šteti med strokovnjake. Da je ta skromnost nepotrebna, je dokazal s svojim delom. Njegovo spoštovanje do rajnega učitelja in ljubezni do vsega ljudskega,

zlasti na rodnem Tržaškem, sta mu dala kljub vsemu pogum, da se je lotil kočljive in nikakor ne lahke naloge — objave Grbčevih pesemskih zapisov. Knjigo z naslovom: *Ivan Grbec, Ljudske pesmi. Uredil Pavle Merkuš*, je izdalo Založništvo tržaškega tiska in se je pravkar pojavila na knjižnem trgu. Obsega 15 strani uvoda, 144 strani gradiva in 9 strani kazala. Osnutek za platnice je izdelal Klavdij Palčič. Malce nenavaden je za tako delo — na rumenkasti podlagi so raztresene rjavkaste krpice pletenine, čeznje pa položen rdeč napis —, sicer pa po svoje domiselni (tudi verzi se »spletajo« in »prepletajo« v pesmih) in učinkuje vsekakor čedno. Na zavihku platnic je Grbčeva fotografija in kratek življenjepis.

Kdor pozna Štrekljevo zbirko slovenskih pesmi in je morda iskal primere iz tržaške okolice, je med imeni zapisovalcev gotovo opazil tudi Grbčevo. Njegovi zapisi so objavljeni v 4. knjigi Štrekljeve zbirke, med stanovskimi, otroškimi in šaljivimi, vsega 28 primerov. Grbec je prepis svoje zbirke poslal Štreklju leta 1910. Zato so ostale neobjavljene vse tiste pesmi, ki spadajo v dotlej izšle vsebinske skupine. Štrekelj je pač računal na dodatek, v katerem bi izšlo gradivo ki ga je dobival med izhajanjem zbirke, vendar je njegova smrt in pozneje prva svetovna vojna to prepečila. Gradivo je ostalo v Štrekljevi zapuščini, ki jo hrani Inštitut za slovensko narodopisje (tak je pravi, uradni naslov ustanove, ki jo Merkuš) na str. 8 uvoda imenuje kar po domače »Etnografski inštitut«).

Da se ni po Grbčevi smrti P. Merkuš lotil urejanja njegove umetniške zapuščine, bi se nemara uresničile napol šaljive, napol trpke besede iz Grbčevega pisma Štreklju, ko mu je poslal prvi del zbirke. Obljubil mu je namreč poslati »tudi melodije, katere se mi je posrečilo zapisati v nadi, da jih porabite za matico ali pa za tisto zbirko, ktera bo izšla čez nekaj (sto) let na stroške države.« Tako pa smo lahko resnično